

**MODEL FINANCIRANJA OBNOVE I MODERNIZACIJE RIBARSKE
FLOTE**

S

PROGRAMOM

GOSPODARSKE OPRAVDANOSTI I RENTABILNOSTI

OBNOVE RIBARSKE FLOTE

IZGRADNjom I REKONSTRUKCIJOM

BRODOVA U DOMAĆIM BRODOGRADILIŠTIMA

- sažetak -

Izrađivači:

- **Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva**
- **Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka**

siječanj 2005. godine

UVOD

Obnova i modernizacija ribarske flote je značajna sastavnica "Nacionalnog programa povećanja proizvodnje i potrošnje ribe u Republici Hrvatskoj" koji je izrađen u skladu sa Strategijom razvoja poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske ("Narodne novine" 89/2002). Osnovni cilj ovoga Programa je da se poboljšaju uvjeti rada i sigurnosti plovidbe te da se unaprijedi kvaliteta ribolova primjenom novih tehnologija, što bi povećalo konkurentnost naših ribara u Jadranu u odnosu na ostale učesnike u ribolovu. Ovaj model će omogućiti prebacivanje ribolovnog napora iz unutrašnjeg u vanjsko ribolovno more što je u skladu s Strategijom razvitka poljoprivrede i ribarstva koju je usvojio Sabor Republike Hrvatske. S obzirom na nedovoljno korištene potencijale biozaliha sitne plave ribe u Jadranu kao i razmjerno velike tržišne potrebe, te imajući u vidu činjenicu da je politika EU krajnje restriktivna glede ulaganja u izgradnju novih plovila, to se izgradnja i modernizacija nacionalne ribarske flote nameće kao prioritetni zadatak prije ulaska u EU. Obnovom i modernizacijom ribarske flote će se također potaknuti zapošljavanje domaćih manjih brodogradilišta, te ugradnja domaće opreme i zapošljavanje ljudi u nizu pratećih sektora (prijevoz, trgovina, građenje, servisi u lukama i pristaništa ribarskih plovila), što će rezultirati multiplikativnim učincima.

Model obnove i modernizacije ribolovne flote je inter-resorski, te su u njega uključeni slijedeći sudionici:

- predstavnici Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka,
- predstavnici Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva,
- predstavnici Hrvatske gospodarske komore,
- predstavnici Hrvatske obrtničke komore,
- predstavnik Agronomskog fakulteta u Zagrebu,
- predstavnica Hrvatske banke za obnovu i razvitak,
- Brodarski institut,
- Hrvatski registar brodova,
- lučke kapetanije,
- brodogradilišta

koji djeluju svaki u svom području djelovanja.

OCJENA STANJA

1. Prirodni potencijali Republike Hrvatske u ribarstvu

Pridneni ribolov

Pridneni ribolov se kreće se od 4.000 do 6.000 t registriranog godišnjeg ulova demerzalnih vrsta koje aktivno lovi oko 400 brodova kočara, te veći broj plovila za lov udičarskim alatima i mrežama stajačicama od koji su mnogi višenamjenski tako da im je teško odrediti točan broj.

Ukupan godišnji prihod od pridnenog ribolova veći je od ukupnog prihoda iz ulova plave ribe. U dodatku na demerzalne ribe, navedene ribarice još godišnje izlove oko 3.500 t ostale ribe. Značajan broj navedenih ribarica ne učestvuje aktivno u ribolovu već ga obavlja povremeno ili sezonski.

Pelagički ribolov

Godišnji je ulov sitne plave ribe između 14.000 i 24.000 tona s dominantnom zastupljenošću srede. Analizom rezultata monitoringa u našem ribolovnom moru nameću se sljedeći zaključci:

- Neoprostivo niska razina eksploatacije sitne plave ribe u ribolovnom moru RH koja je tek na razini od 8% procijenjenih zaliha;
- Primjetan je povećani interes za ulov inćuna (izvoz u Italiju) ali i ovaj tek jedva prelazi 8% u odnosu na procijenjenu biomasu;
- Ribolovni napor je koncentriran na unutrašnje ribolovno more, tako da u kanalima sjevernog Jadrana iznosi 10.3%, a u kanalima srednjeg Jadrana 8.3% od procijenjene biomase;
- Ribarenje u otvorenom ribolovnom moru je izuzetno niskog intenziteta sa samo 0.9% od procijenjene biomase.

2. Stanje postojeće ribarske flote, količina godišnjeg izlova ribe u Republici Hrvatskoj i ostvarena godišnja zarada prema vrsti plovila

Ribarska flota u Republici Hrvatskoj broji 3.682 ribarskih plovila koji obavljaju gospodarski ribolov na moru.

Snaga se ribarske flote postupno povećava u posljednjih nekoliko godina, ali kao rezultat povećanja broja ribarskih plovila, a ne promjena strukture postojeće flote. Prosječna snaga ribarske flote u Republici Hrvatskoj je oko 70 kW.

Ribarska flota je u Republici Hrvatskoj brojna ali s lošim karakteristikama (male ribolovne jedinice sa slabim konstrukcijama) koje ne omogućavaju ribolov u vanjskom ribolovnom moru. Zbog toga je u ribolovni napor u unutarnjem ribolovnom moru prevelik, što je i dovelo do osiromašenja ribljeg fonda u tom dijelu mora. Iz tog je razloga potrebno prebaciti dio ribolovnog napora iz unutarnjeg na vanjsko ribolovno more izgradnjom novih plovila kao i modernizacijom postojećih plovila.

Ulov ribe i drugih morskih organizama

Morsko ribarstvo Republike Hrvatske odvija se na 34.000 km² teritorijalnog mora Republike Hrvatske, a proglašenjem Zaštićene ekološko-ribolovne zone odlukom Sabora Republike Hrvatske od 03. listopada 2003. godine, pod jurisdikcijom Republike Hrvatske od 03. listopada 2004. godine nalaziti će se i dodatnih 25.207 km².

Povećanje ulova morske ribe u 2003. godini u odnosu na 2002. godinu iznosi 49,24% i dostiže razinu ulova s početka devedesetih godina prošlog stoljeća. Porast ulova plave ribe u 2003. povećan je za 68% u odnosu na 2002. godinu. Jedan od najvažnijih razloga je uvođenje poticaja za ulov male plave ribe od 0,35 kuna po kilogramu. Lov demerzalne i ostalih vrsta riba je na sličnoj razini kao i proteklih godina.

Broj se gospodarskih ribara u proteklih 5 godina povećava za oko 7–8% godišnje osim u 2003. godini kad je povećanje bilo za 15% u odnosu na 2002. godinu. Razlog takvog povećanja je što

su ribari koji su obavljali mali ribolov otvorili sezonski obrt te obavljaju gospodarski ribolov samo u jednom dijelu godine što prije nije bilo moguće.

Ostvarena godišnja zarada prema vrsti plovila

• Plivaričari

I. Ostvarena godišnja zarada za brod plivaričar od 34 metra

(navedena kalkulacija može se približno primijeniti i na plovila dužine od 30 do 40 metara koji bi proporcionalno (s obzirom na dužinu plovila) smanjivali odnosno povećavali i prihode i rashode u odnosu na prikazane iznose za plovilo od 34 metra.)

$$\text{Dobit} = \text{Prihod} - \text{Rashod} = 3.521.500,00 - 3.474.810,00 = 46.690,00$$

II. Ostvarena godišnja zarada za brod plivaričar od 25 metra.

(navedena kalkulacija može se približno primijeniti i na plovila dužine od 20 do 30 metara koji bi proporcionalno (s obzirom na dužinu plovila) smanjivali odnosno povećavali i prihode i rashode u odnosu na prikazane iznose za plovilo od 25 metra.)

$$\text{Dobit} = \text{Prihod} - \text{Rashod} = 3.106.000,00 - 2.845.170,00 = 260.830,00$$

• Kočari

I. Ostvarena godišnja zarada za brod koču od 12 - 15 metara

$$\text{Dobit} = \text{Prihod} - \text{Rashod} = 607.500,00 - 583.800,00 = 23.700,00$$

II. Ostvarena godišnja zarada za brod koču od 15 - 20 metara

$$\text{Dobit} = \text{Prihod} - \text{Rashod} = 1.237.500,00 - 1.104.425,00 = 133.075,00$$

III. Ostvarena godišnja zarada za brod koču preko 20 metara

$$\text{Dobit} = \text{Prihod} - \text{Rashod} = 2.538.000,00 - 2.193.515,00 = 344.485,00$$

• Brod namijenjen za ribolov malim ribolovnim alatima

$$\text{Dobit} = \text{Prihod} - \text{Rashod} = 502.500,00 - 417.020,00 = 85.480,00$$

3. Postojeća kopnena infrastruktura i logistika

Trenutno stanje ribarske logistike i infrastrukture

Disperzija ribolovnih i uzgojnih aktivnosti na širokom prostoru i s bitnim razlikama u intenzitetu tijekom godine i po pojedinim ribolovnim područjima, te slaba prometna povezanost usitnjenih ribolovnih centara nameće potrebu osmišljenog i sustavnog pristupa godinama nerješivanih problema ribarskog sektora. Ovdje izdvajamo slijedeće probleme:

- nesiguran vez,
- neorganizirani otkup ribe,
- neorganizirana opskrba brodova (pogonsko gorivo, potrošni materijal za ribolov, hrana), servisne radionice – istezališta i remont,
- nedostatni skladišni i rashladni kapaciteti,
- nedostatak ostalih uslužnih djelatnosti i institucija.

Državna potpora u ribarstvu

Novim Zakonom o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu regulirano je nekoliko načina potpore, a to su model poticanja proizvodnje, model kapitalnih ulaganja i potpora osiguranju proizvodnje. Od ostalih vrsta pomoći tu je pravo na korištenje plavog dizela, te otkup povlastica za gospodarski ribolov.

1. Model poticanja proizvodnje

Modelom poticanja proizvodnje isplaćuju se poticaji za: uzgoj slatkovodne ribe I. skupine (šaran, amur, tolstolobik), uzgoj slatkovodne ribe II. skupine (linjak, pastrva, smuđ, som i štuka), uzgoj autohtonih vrsta bijele morske ribe na kopnu i otocima (komarča, lubin, pic i zubatac), uzgoj školjaka (dagnje i kamenice), proizvodnju mlađi autohtonih vrsta bijele morske ribe (mlađ komarče, lubina, pica i zubaca iz mrijesta domaćih autohtonih matičnih stokova do mase 20 g/kom), ulov male plave ribe (srdela, incun i papalina) i proizvodnju ribljih proizvoda od domaćeg ulova male plave ribe i od domaćeg uzgoja slatkovodne i autohtonih vrsta bijele morske ribe na kopnu i otocima

2. Model kapitalnih ulaganja

Model kapitalnih ulaganja podrazumijeva dodjelu nepovratnih sredstava za kapitalne investicije. Pravilnikom koji regulira ovu problematiku određeno je da se investicijska potpora, vezano uz ribarstvo, odobrava za izgradnju i opremanje objekata za akvakulturu, nabavu ribarskih plovila te nove opreme i mehanizacija u ribarstvu i izgradnju i opremanje objekata za čuvanje i preradu ribe.

3. Potpora osiguranju proizvodnje

Ministarstvo je donijelo Pravilnik o ostvarivanju prava na potporu osiguranja od mogućih šteta u proizvodnji u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu. Temeljem, Zakona i Pravilnika, Ministarstvo sudjeluje u pokriću troška premije osiguranja te svaki osiguranik, po pojedinoj polici osiguranja, ima pravo na pokriće 25% troška ukupne premije osiguranja, odnosno premije po skupnoj polici osiguranja, pri čemu nije važan rizik za koji je sklopljena polica osiguranja.

4. Otkup povlastica za koćarski ribolov

Otkup povlastica tijekom 2003. godine proveo se je sukladno Pravilniku o načinu korištenja sredstva ostvarenih od naknada za obavljanje ribolova na moru, a odnosio se je na sve vlasnike povlastica za koćarenje koji obavljaju tu vrstu ribolova u ribolovnim zonama A, E, F i G (unutarnje ribolovno more). Cilj otkupa je smanjenje ribolovnog napora u priobalnom ribolovnom moru.

4. Potrebe tržišta za ribom – tuzemno i inozemno tržište

Domaće tržište

Domaće tržište, uključujući industriju prerade i uzgoja, je trenutno u potrebi za minimalnih 65.000 tona ribe, a monitoringom utvrđeni potencijali su sasvim dostatni za zadovoljenje ovih potreba. S procijenjenih 8 kilograma*potrošnje ribe po glavi stanovnika, Hrvatska je u donjem

dijelu ljestvice koja bilježi potrošnju. Strateški je plan povećati proizvodnju i dostupnost ribe i ribama sličnih proizvoda, te se u dogledno vrijeme barem približiti svjetskom prosjeku od 16 kg/capita.

Uvoz i izvoz ribe i ribljih proizvoda

Količina i vrijednost uvezene ribe i ribljih proizvoda povećava se. Najznačajniji razlog tome je uvoz haringe za potrebe uzgoja tuna čiji se je i uzgoj povećao tako da je trend rasta uvoza bio sličan rastu uzgoja tune. Najviše se ribe i ribljih proizvoda uvozi iz Španjolske, Italije i Argentine.

Važno je napomenuti da vrijednost izvoza stalno nadmašuje vrijednost uvoza, iako je odnos izvezeno i uvezene količine puno veći na strani uvoza. Razlog tome je što se izvoze vredniji proizvodi, a najviše se uvozi manje vrijedan proizvod kao što je haringa koja se višestruko valorizira kroz izvoz uzgojene tune. Najznačajnije zemlje u koje se izvozi su Italija, Češka, Bosna i Hercegovina.

RAZVOJNA OGRANIČENJA I CILJEVI

Glavni čimbenici koji onemogućavaju povećanje potrošnje ribe su isti oni koji ograničavaju pristup tog proizvoda tržištu konzumnih centara. Nesiguran vez, neorganiziran otkup ribe, neorganizirana opskrba brodova gorivom, ribolovnim alatom, servisnim uslugama i remontom, nedostatni skladišni i rashladni kapaciteti, nedostatak ostalih uslužnih djelatnosti i institucija, uključivo sanitarnu kontrolu, bankarske usluge i carinu odlike su trenutnog stanja. Program povećanja potrošnje ribe uključuje temeljne pretpostavke kao što su: izgradnja ribarske flote, kopnena infrastruktura – luke, pristaništa i hladnjače, razvoj akvakulture te uspostavu organiziranog sustava sabiranja, prometovanja i trgovanja ribom. Prednjem je potrebno pribrojiti nužnost uspostave ribarskih asocijacija, napose ribarskog zadrugarstva, te sustavno obrazovanje i osposobljavanje kadrova za potrebe ribarskog gospodarstva. Navedenim mjerama bi se ostvario osnovni cilj, a to je da se uklone razvojna ograničenja u sektoru ribarstva, te povećanje proizvodnje, izvoza i potrošnje ribe u Republici Hrvatskoj.

Projekti ribarskog broda plivaričara duljine 25 m i ribarskog broda plivaričara/tunolovca duljine 34 m izrađeni su od strane Brodarskog instituta u situaciji kada na tržištu nedostaju projekti baš takvih tipova plovila koji bi, pretpostavlja se, zadovoljili najveći dio interesa investitora za takvom vrstom plovila i jedni su od modela rekonstrukcije ribarske flote. Model financiranja obnove i modernizacije ribarske flote, izrađen od strane Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, je dokument kojim se razrađuju svi segmenti financiranja: uvjeti, subjekti, dozvoljeni troškovi i ograničenja pristupa, natječajna dokumentacija, provođenje natječaja, te je isti provedbeni dokument ovog Programa.

PROGRAM KREDITIRANJA I NAČIN FINANCIRANJA

Cilj i namjena programa kreditiranja

Za izradu programa kreditiranja zadužena je Hrvatska banka za obnovu i razvitak. Stručnjaci banke su izradili Program kreditiranja razvitka gospodarskih djelatnosti. Cilj Programa je poticanje razvitka gospodarskih djelatnosti na cjelokupnom području Republike Hrvatske kako bi se povećanjem efikasnosti i smanjivanjem troškova povećala konkurentnost.

Način financiranja

Domaća fizička ili pravna osoba (naručitelj) ugovara gradnju i modernizaciju ribarskog plovila u domaćem brodogradilištu (graditelj) pod tržišnim uvjetima i dogovorenim rokovima. Financiranja gradnje i modernizacije plovila vrši se iz slijedećih izvora: poticajna državna sredstva, vlastita sredstva naručitelja te zaduženje kod kreditnih institucija.

Sredstva u iznosu od 40% odobrene vrijednosti osigurati će se kako slijedi:

10% uplata naručitelja,

10% uplata na ime državne potpore koju osigurava Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva,

10% uplata na ime državne potpore koju osigurava Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka i

10% uplata na ime državne potpore koju osigurava Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva.

Preostalih 60% cijene osigurat će graditelj, kreditnim zaduženjem kod HBOR-a i/ili poslovne banke uz hipoteku na plovilo.

Kreditiranje plasmana ugovarati će naručitelj s HBOR-om i/ili poslovnom bankom uz pretpostavljeni poček od dvije godine, otplatu od 15 godina i kamatnu stopu od 2% primjerenu izvožno orijentiranim programima.

Tehnička i administrativna procjena zaprimljenih molbi je povjerena komisiji sastavljenoj od predstavnika Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva, Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka i Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva, te predstavnika ribarske struke i znanosti.